

ЩО ТАКЕ
ТАБІР?

Нас'я Діонісіу

*З грецької переклав
Андрій Савенко*

*The Cultural Services of the Ministry of Education, Culture, Sports and
Youth of Cyprus
have supported financially this publication.*

*Це видання здійснено за фінансової підтримки
департаменту культури Міністерства освіти, культури,
спорту та молоді республіки Кіпр*

Νασία Διονυσιου

Τι είναι ένας κάμπος

ΠΟΛΙΣ

Нас'я Діонісіу

Що таке табір?

*З грецької переклав
Андрій Савенко*

ВИДАВНИЦТВО АНЕТТИ АНТОНЕНКО
ЛЬВІВ

УДК 821.14.06

Д-46

Нас'я Діонісіу

ЩО ТАКЕ ТАБІР?

Повість

З грецької переклав Андрій Савенко

Перекладено за виданням:

ΝΑΣΙΑ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

Τι είναι ένας κάμπος

Νουβέλα

© 2021, *Νάσια Διονυσίου και εκδόσεις ΠΟΛΙΣ Αιόλου 33, 105 51 Αθήνα*
τηλ.: 210 36 43 382

e-mail: info@polis-ed.gr

facebook & instagram: Εκδόσεις Πόλις

isbn: 978-960-435-776-5

Що таке табір?

Крізь рядки щоденникових нотаток кіпрського журналіста постає драма утримання уцілілих під час Голокосту євреїв у фільтраційних таборах (camps, камбоси), створених британською владою на острові Кіпр з метою завадити збільшенню єврейських громад у Палестині та посиленню антибританської боротьби єврейських поселенців. Рефлексивний тон нотаток перериває кілька історій взаємин кіпріотів із чужинцями, з якими вони, будучи й самі об'єктом колонізації, мають багато спільних рис, а також історій євреїв, які прагнуть позбутися статусу вічних вигнанців та, можливо, пустити коріння на цьому клаптику суші, оточеному морем. На сторінках повісті оживає античний прийом трагічного незнання, коли кіпріоти, спостерігаючи та співчуючи бранцям таборів, не відають (на відміну від читачів), що через кілька років самі опиняться в такому ж становищі: утратять батьківщину, яка з квітучої землі перетвориться на місто-привид Фамагусту, а повернення до рідних місць стане шляхом по нескінченному полю, на якому єдиним надійним орієнтиром проти ненависті, облуди, зневіри буде людяність.

Усі права застережено. Жодної частини цього видання не можна перевидавати, перекладати, зберігати в пошукових системах або передавати в будь-якій формі та будь-яким засобом (електронним, механічним, фотокопіюванням або іншим) без попередньої письмової згоди на це ТОВ «Видавництво Анетти Антоненко».

Copyright © 2021 by POLIS Publishers and Nasia Dionysiou

© Андрій Савенко, український переклад, 2024

ISBN 978-617-553-069-6

© «Видавництво Анетти Антоненко», 2024

Моєму батьку Леонтію

...ураз усе висохло на тлі безмежнім поля...*

Енгома,

Йоргос Сеферис

* Основне значення слова κάμπος, використаного в оригінальній назві та епіграфі, у грецькій мові ще з елліністичних часів — лан, рівнина, що дає можливість в оригіналі обігрувати семантику закритого та відкритого; кіпріоти, еллінізуючи термін британців, намагаються водночас евфемістично прибрати з нього змістовий відтінок «позбавлення волі».

«В'язні вимагають, щоб якийсь журналіст прибув і зафіксував їхні вимоги», — сказав директор. Отак просто, жодної тобі преамбули. Я щойно дістався Караоло на військовій вантажівці, надісланій, щоб привезти мене з редакції. Учора ж мені повідомили про те, що потрібно взяти з собою речі для короткочасного перебування в Фамагусті*, а також усе, що, на мою думку, може знадобитися в таборах. Ми прибули по обіді, перетнувши всю Месаорію. Рівнина розливалася навсібіч наче зеленолике море, яке бралось срібними брижами при найменшому подуві. На шляху де-не-де траплялися селяни, що поливали землю — час зав'язування плодів, час напування землі водою.

«Якщо говорити відверто, вони вимагають саме вас, — сказав директор тоном, у якому відлунювала іронія. — Припускаю, що їм вдалося щось розгледіти у ваших статтях, бо, як вам, певно, відомо, ми навіть пресу їм постачаємо — кіпрські, британські газети. Навіть єврейські тижневики». Знову ці «припускаю», і «у ваших статтях», вимовлені зумисно так, що зі звичайних загалом фраз починало віяти сумнівом. А тоді — цей погляд. Погляд людини, яка точно склала собі ціну. На відміну від мене — пухкого кіпріота,

* Фамагуста (новогр. — Аммохостос) — місто, яке виникло на місці давніх Саламіна та Арсиної. Міжнародна назва відображає відтворене в середньовіччі грецьке слово зі значенням «місто, занурене в пісок». У XX ст. Фамагуста стала найвідомішим кіпрським курортом. Після анексії Туреччиною північної частини острова в 1974 р. Фамагуста перетворилася на місто-привид, у якому ніхто не живе.

коротуна, який нервово тарабанив пальцями по столу, весь час зиркаючи на стелю, вологі плями на якій привертали більше моєї уваги, ніж його слова. Я міг би, звісно, відповісти, що, певна річ, в'язням упало в око те, що я не вживав виразів на кшталт «мігрантські вантажі», чого не гребував робити дехто з нашого журналістського цеху, ані писав про переселенців, терористів чи засланих агентів, якими рясніли офіційні заяви британців. Я писав про людей. Однак я промовчав; очевидні речі або є інтуїтивно зрозумілими, або — ні, їх немає потреби пояснювати.

«Дозвіл на інтерв'ювання в'язнів надається вперше, — продовжив директор, — оскільки, як вам добре відомо, до цього часу ми, по суті, анадавали інформацію лише стосовно прибуття кораблів і кількості пасажирів». Його англійська звучить сухо, холодно. Це — чиста англійська наддержави, яка чітко окреслює межу між нами та ними. «Camps, — говорить він, — по-вашому, кампоти, камбоси». Це — перший табір у Караоло, п'ять блоків на десять тисяч душ. Десь стільки ж на південно-західному напрямку, у Ксилотимбо; там так званий зимовий табір зі сталевими бараками збудували в грудні. Ще один у Декелеї. Є ще один, менший, для полонених німців, яких британці привезли як робочу силу для зведення таборів. Ці камбоси нині заповнили всю територію довкола Фамагусти — ділянки землі, яка стає просто непридатною для чогось іншого. Голос звучить так, наче старається ретельно ознайомити нас з довкіллям, де скупчилися релікти, а, може, і передвісники — думаю про себе — повного запустіння.

Директор продовжує, його голос суворішає. «Не варто пояснювати, що на цій території діють загальні обмеження». Ось цього справді не варто; я добре знаю про цензуру. Відлуння законів, упроваджених залізним кулаком

Палмера*, відчутні й досі; стільки інструментів, основна ціль яких — зламати волю народу. Я згідливо кивнув і швидко вийшов з кабінету. «Післязавтра слід повернутися», — уже на виході наздоганяли мене його слова.

Чекаю на водія біля брами, на шляху, який веде до Різокарпасо. Праворуч — подвійний паркан, обплетений колючим дротом, що огороджує військову частину, десять метрів заввишки, і добігає до самих хвиль. Море теж видається огороженим, відмежованим. Схоже відчуття було в серпні, коли я вперше побачив такий краєвид; наче в один мент тобі бракне повітря. Бридке відчуття, бридке.

Перед тим з'явилися чутки про кораблі, які правдою-неправдою затримували, не даючи досягти Палестини за наказами, що йшли прямо з тамтешньої британської адміністрації. Нам же доводилося витягати інформацію по краплині. «Народ Кіпру про все дізнаватиметься останнім. Так уже повелося», — писали ми в газетах. Скільки людей мало прибути? Ким вони були? Де мали розташуватися, що їсти? І — найголовніше, — скільки часу мало тривати їхнє перебування? Потім почалися прибуття, заборона на висадку пасажирів, «Ерев Ерец Ізраель»**, південь Землі ізраїльської, псалми та гасла, саморобні плакати з палуб: «Браття-кіпріоти, не дайте перетворити свій острів на пункт утримання». Усе марно. Британці вантажили їх у військові вантажівки й вивозили в північному напрямку з міста. Туди, де потріскана земля, деь розміром сорок

* Річмонд Палмер був губернатором Кіпру з 1933 по 1939 р. і очолював колоніальну адміністрацію. Його правління отримало назву «палмерократії» й характеризувалося жорстоким придушенням будь-яких проявів руху за незалежність. Одночасно губернатор наполягав на глибшому знайомстві колоніальних чиновників з місцевою культурою, зокрема, через вивчення мов, що в контексті колоніальної політики було інструментом «м'якого впливу» на поневолених.

** «Увечері — на Землі Обітованній» (іврит).

на п'ятдесят скал*, розпечене повітря, розпечений пісок. З-за паркану виднілися вишки охорони, контрольні пости, бруствери та ряди вицвілих жовтих наметів, що тулилися один до одного, а також люди, замкнуті наче худоба, які намагалися хоч якось сховатися в тіні хирлявих евкаліптів.

Повертаю голову в інший бік. Привілля. Удалині мріє широкий лан Енгоми, а тут, рукою подати, Саламін — два міста, неспростовні прародителі Фамагусті. Відтінки зеленого та жовтого збігають до моря — акації, польова гірчиця, стокротки, — а внизу, під м'яким піском, купи битого каміння, джерельця, у яких зачаїлась в очікуванні вода, та збиті зі своїх підніж колони. Зблискує незрівняною білизною мрамур. Це — цілий світ, де ніколи не сідає сонце. Краса без кінця і краю, яку можна лише відчувати на дотик. Тут колись височіли мури найславетнішого з царств, стояв палац, біля нього — храм якомусь з великих богів, гімнасій, можливо, театр. Проте мене переслідує думка, що за кожною славою щоразу ховається грабунок, вигнання, голосіння, і тоді, і зараз: завжди — повнослізні війни. Завжди. І мені спадає на думку, що Саламін заснував Тевкр**, і найменував так, щоб згадувати про власну батьківщину. Я усвідомлюю, що Тевкр був першим вигнанцем у нашій історії. І ми всі є його нащадками.

* Скала — традиційна грецькокіпрська одиниця виміру, яка дорівнює 1337,804 квадратних метрів.

** Один з героїв «Іліади» Гомера, брат Аякса Теламоніда, проклятий батьком за те, що не зміг вберегти того від самогубства. Вирушив у добровільне вигнання на острів Кіпр.

Кінець безкоштовного
уривку. Щоби читати
далі, придбайте, будь
ласка, повну версію
книги.